

УДК 377.3.093.5:364]:303.425
DOI: 10.24144/2524-0609.2025.57.198-201

Сорокіна Олександра Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент
кафедра соціології
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна
sorokina.soc@gmail.com
http://orcid.org/0000-0003-0058-1848

ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА» ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Анотація. Актуальність проблеми застосування опитувань студентів з метою підвищення якості їх освіти обумовлена політикою реалізації студентоцентрованого підходу, активним залученням студентів як внутрішніх стейкхолдерів до оцінки якості освітнього процесу, реалізацією положень чинних нормативно-правових актів. Мета дослідження полягає у виявленні комплексного відношення та оцінки студентів змісту освітньо-професійної програми «Соціальна робота» Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету та виділення кола питань, які потребують додаткової уваги з боку адміністрації навчального закладу. Методом дослідження було обрано опитування студентів I-III курсів, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота». Проведення опитувань для студентів освітньо-професійної програми «Соціальна робота» виступає можливістю відчувати себе учасниками наукового дослідження та зробити особистий внесок в покращення навчального процесу. Студенти високо оцінюють безпечність освітнього середовища, демонструють достатньо високий рівень обізнаності стосовно навчального процесу, його складових та наповнення. Значну увагу студенти приділяють розвитку soft skills, зокрема питанням комунікації, критичного мислення, командної роботи, управління часом, адаптивності та емоційного інтелекту. Серед механізмів впровадження рекомендацій студентів у навчальний процес запропоновані інтерактивні обговорення та дискусії, активізація групової роботи та мозкових штурмів, регулярне оновлення навчальних програм, співпраця адміністрації, викладачів та органів місцевого самоврядування, залучення студентів до процесу самооцінювання і контролю якості навчання.

Ключові слова: соціальна робота, опитування, професійні компетенції, студенти коледжу

Вступ. Взаємодія студентів та адміністрації навчального закладу є одним з ключових елементів забезпечення якості освіти. Студенти виступають однією з ключових груп внутрішніх стейкхолдерів внаслідок безпосередньої залученості до освітнього процесу та сформованого легітимного інтересу до якості власної підготовки. Як стейкхолдери студенти прагнуть отримати якісну освіту, можливість саморозвитку та сприятливі умови для навчання, впливають на якість освітнього продукту через участь у різних формах зворотного зв'язку (опитування, студентське самоврядування).

Національне агенство із забезпечення якості вищої освіти підкреслює, що використання зворотного зв'язку між студентами та адміністрацією навчального закладу, зокрема в ході опитування, надає можливість зібрати достовірну інформацію щодо ставлення студентів до якості освітнього процесу, викладання дисциплін та роботи викладачів, допомагає оцінити застосування сучасних методик навчання, співвідношення теоретичних і практичних складових дисциплін, зрозумілість системи оцінювання, складність навчального матеріалу та рівень задоволеності студентів навчанням [1]. В практичному аспекті налагоджений зв'язок між адміністрацією коледжу та студентами дозволяє врахувати їх інтереси та потреби, забезпечити участь у прийнятті рішень, які стосуються навчання, виховання і побуту, забезпечує своєчасне інформування студентів про важливі рішення адміністрації, а також координацію роботи кураторів, викладачів і студентських органів.

Законодавство України регулює питання, пов'язані з налагодженням взаємозв'язку між стейкхолдерами, зокрема в аспекті проведення опитувань серед студентів, що міститься у Законі України «Про освіту», який встановлює загальні принципи забезпечення якості освітніх послуг, зокрема залучення студентів до оцінювання якості освітнього процесу.

Закон України «Про фахову передвищу освіту» визначає особливості організації освітнього процесу у коледжах, зокрема механізми контролю якості освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти» та постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» містять рекомендації щодо опитувань учасників освітнього процесу та встановлюють вимоги до кваліфікацій і стандартів освіти, що впливають на процедури опитування. Внутрішні положення коледжів про організацію та проведення опитувань здобувачів освіти розробляються відповідно до законодавства і затверджуються наказами його керівництва [2; 3; 4; 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Колектив авторів [6, с. 238] у статті, присвяченій онлайн-опитуванню студентів у системі забезпечення якості освіти зазначають, що даний інструмент підтримки зворотного зв'язку цілком відповідає принципу студентоцентрованого навчання та відзначають його складку реалізацію в навчальних закладах. Оскільки національна практика дослідження якості освіти не має сталих традицій використання даного інструмента, то його запровадження викликає певні труднощі, пов'язані як з організацією процесу дослідження, так і з його проведенням та аналізом результатів.

Д. Швець та О. Турба наголошують на необхідності вирішення питань, пов'язаних з соціальним впливом опитування в широкому сенсі: здобувачам освіти має бути зрозумілим, хто і для чого проводить дослідження, як будуть використані результати, гарантії анонімності [7, с.238]. Окрім цього є питання обговорення результатів дослідження, інтерпретації та розуміння отриманої інформації, представлення їх на широкий загаль.

Мета опитування як інструмента дослідження ставлення та станів студентів може виходити за межі

звичайних практик, пов'язаних із задоволеністю навчанням. Так, дослідники [8, с.181–182] пропонують використовувати опитування студентів як інструмент дослідження навчальної мотивації студентів передвищих фахових закладів в умовах дії воєнного стану. Отримані результати свідчать про гнучкість мотивації та її зв'язок з віком студента, його планами на життя, ходом навчального процесу в цілому. Важливе значення, на нашу думку, в ході використання опитування має і той факт, що майбутні соціальні працівники в ході своєї фахової діяльності безпосередньо стикаються з питаннями, які покладені або з організацією чи проведенням опитування (серед клієнтів соціальної роботи), чи з аналітикою та інтерпретацією даних. Том участь в дослідженні з подальшим обговоренням його ходу, вражень студентів та результатів сприяє також формуванню фахових компетентностей, пов'язаних з майбутньою професією.

Н. Стеценко та ін. [9, с. 21–22], аналізуючи досвід проведення опитування студентів, відзначають ключові аспекти проведення таких досліджень, зокрема: використання диференційованих анкет для студентів молодших та старших курсів (з огляду на той факт, що студенти молодших курсів тільки вступають до навчання та знайомляться з новою системою), своєчасну поінформованість студентів щодо можливостей участі у дослідженні, важливості їх участі для якості навчання та змін у навчальному процесі. Формування у студентів цілісного уявлення щодо навчального процесу, його перебігу та отриманих результатів сприятиме більш зваженому підходу у наданні відповідей щодо якості навчання та сприятиме зростанню мотивації в цілому.

Метою статті є виявлення комплексного відношення та оцінки студентів освітньо-професійної програми «Соціальна робота» Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету та виділення кола питань, які потребують додаткової уваги з боку адміністрації навчального закладу. Дослідження опитування студентів коледжу як чинника якості підготовки майбутніх професіоналів дозволяє виявити специфіку ставлення студентів до опитування як інструменту дослідження в цілому, виявити оцінку студентів щодо оцінки змісту освітньої програми та відповідності її реальним потребам ринку праці та вимогам професійної діяльності, підвищити мотивацію студента шляхом залучення його до активної участі у навчальному процесі та активізації його суб'єктності. **Методи дослідження.** В якості метода дослідження було використане опитування студентів I–III курсів, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота» в Економіко-правничому фаховому коледжі Запорізького національного університету. Дослідження було проведено у квітні-травні 2025 року (n=75). Студентам були поставлені запитання щодо оцінки освітнього процесу, роботи адміністрації навчального закладу, оцінки компонентів освітньої програми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здобувачі фахової передвищої освіти в цілому позитивно оцінюють освітній процес та зазначають, що вони є ознайомленими зі своїми правами та обов'язками (84%). Важливою була оцінка здобувачами безпекової складової навчання, адже Запоріжжя є прифронтовим містом, яке регулярно страждає від обстрілів. 79% опитаних студентів вважають, що середовище коледжу є безпечним для їхнього життя та здоров'я.

Також студентам було запропоновано надати оцінку таким складовим освітнього процесу:

1) організаційна та консультативна підтримка у

взаємодії з викладачами та співробітниками коледжу (позитивна оцінка у 86% опитаних);

2) інформування щодо змін у навчальному процесі, можливостей написання наукових робіт, залучення до діяльності студентського самоврядування та позанавчальних активностей (позитивна оцінка у 85% опитаних). Додатково студенти зазначили, що поділяють думку стосовно необхідності реалізації студентоцентрованого підходу до навчання, який надає їм змогу висловлювати власні пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу;

3) процедури вирішення конфліктних ситуацій (включаючи ситуації, пов'язані із сексуальними домаганнями, дискримінацією, корупцією) та отримання психологічної підтримки (81% надали позитивну оцінку).

4) керівництво, на думку здобувачів, є відкритим для спілкування в цілому та щодо вирішення конфліктних ситуацій (89 % надали позитивну оцінку);

5) знають порядок та процедуру перегляду результатів оцінювання або подання апеляції, можливості вільного вибору дисциплін в межах окремих блоків освітньо-професійної програми (84 % надали позитивну оцінку);

6) обізнані щодо заходів та проведення поточного і підсумкового контролю, критеріїв оцінювання (94 % надали позитивну оцінку).

Щодо оцінки навчального процесу в умовах дії воєнного стану, то здобувачі освіти високо оцінюють можливість здійснення дистанційного навчання та використання таких методів, як ділові ігри, тренінги, майстер-класи, групова робота тощо), можливість доступу до платформи дистанційного навчання Moodle та бібліотечних ресурсів (84 % надали позитивну оцінку).

Студенти коледжу наголошують на тому, що соціальна робота органічно пов'язана із взаємодією з іншими людьми, тому важливими для фахівців є розвиток soft skills, зокрема навичок комунікації, критичного мислення, командної роботи, управління часом, адаптивності та емоційного інтелекту, які потрібні для успішної соціалізації, подальшої професійної діяльності та особистісного розвитку (88%). Вплив формування soft skills на їхню думку, мають запровадження інтерактивних та практичних форм навчання, участь викладачів практиків, застосування різних форм групової роботи.

Питання етики наукової роботи були запропоновані студентам у запитаннях, які стосуються дотримання принципів академічної доброчесності. 92% опитаних зазначили, що навчальний заклад має вимагати дотримання правил академічної доброчесності серед здобувачів освіти, а наразі вони є обізнаними у перевірках робіт з використанням відповідних програм, приймали участь у заходах для здобувачів освіти з питань дотримання академічної доброчесності.

Щодо оцінки освітніх компонент, то найвищу оцінку у студентів отримали предмети фахової підготовки, серед яких «Технології соціальної роботи», «Конфліктологія», «Соціальна психологія», «Основи інформаційних і комунікаційних технологій в соціальній роботі», «Теорія соціальної роботи», «Історія соціальної роботи», «Арт-терапія в соціальній роботі», «Трудове право», практики (було використане відкрите запитання). Серед навчальних дисциплін, які здобувачі вважають найменш корисними для фахової підготовки, були зазначені предмети циклу загальної підготовки: «Фізичне виховання», «Математика», «Історія». Близько 10% опитаних студентів зазначили, що не вважають потрібним повторення предметів, які були вже у шкільній програмі.

В якості «проблемних питань», на які студенти пропонують звернути увагу, збільшення практики спілкування з представниками різних груп, пошук балансу між теоретичними та практичними завданнями, а також між кількістю усних та письмових робіт, збільшення обсягу практичної підготовки та інтерактивних занять, збільшення кількості вибірко-вих предметів (було використане відкрите

Студенти старших курсів виявили активне прагнення до залучення процесу удосконалення компонентів освітньо-професійної програми та реалізації висунутих ними побажань і пропозицій щодо покращення якості навчального процесу. Стосовно питань академічної доброчесності важливим є інформування здобувачів про локальні документи з дотримання правил академічної доброчесності та заходи реагування на їх порушення і повідомлення здобувачам результатів перевірки їх робіт.

Серед методів впровадження рекомендацій студентів у навчальний процес задля покращення якості навчання можна використати інтерактивні обговорення та дискусії, в ході яких студентські ідеї аналізуються та приймається рішення щодо їх реалізації; групувати роботу та мозкові штурми для генерації і відбору кращих пропозицій від студентів; регулярне оновлення навчальних програм з урахуванням зворотного зв'язку студентів; співпрацю адміністрації, викладачів та органів місцевого самоврядування; залучення студентів до процесу самооцінювання і контролю якості навчання для постійної корекції процесу.

Висновки. Опитування студентів як внутрішніх стейкхолдерів щодо процесу якості навчання та активного формування його змістовного наповнення є складовою нової моделі взаємодії між учасниками навчального процесу та є нормативно закріпленим у Законах України, постановах та наказах Кабінету Міністрів України та інших видах документів. Опитування як метод дослідження думки студентів та їх ставлення до різних аспектів навчального процесу

надає можливість по-перше, залучити максимальну кількість учасників до дослідження, по-друге – в стислі строки отримати інформацію безпосередньо від осіб, зацікавлених в результаті навчального процесу. Анонімність участі виступає в якості гарантії висловлення студентами об'єктивної та чесної позиції без побоювання отримання санкцій за «незручні» відповіді або критику стосовно адміністрації навчального закладу. Проведення опитувань для студентів освітньо-професійної програми «Соціальна робота» виступає можливістю відчувати себе учасниками наукового дослідження з огляду на те, що опитування виступає досить поширеним методом, застосовуваним в соціальній роботі. Результати опитування студентів освітньо-професійної програми показали, що студенти високо оцінюють безпечність освітнього середовища, демонструють достатньо високий рівень обізнаності стосовно навчального процесу, його складових та наповнення. В умовах дії воєнного стану особливого значення набуває можливість дистанційного навчання. Щодо формування компетенцій, то студенти більше уваги приділяють розвитку soft skills, зокрема питанням комунікації, критичного мислення, командної роботи, управління часом, адаптивності та емоційного інтелекту. Серед питань, які потребують додаткової уваги, виділені збільшення практики спілкування з різними групами, пошук балансу між теоретичною і практичною підготовкою, між усними і письмовими завданнями, більш широке запровадження інтерактивних занять, розширення переліку вибірових предметів. Серед методів впровадження рекомендацій студентів у навчальний процес можна запропонувати інтерактивні обговорення та дискусії, активізацію групової роботи та мозкових штурмів, регулярне оновлення навчальних програм з урахуванням зворотного зв'язку студентів, співпрацю адміністрації, викладачів та органів місцевого самоврядування, залучення студентів до процесу самооцінювання і контролю якості навчання для постійної корекції процесу.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

1. Золотарьова І. Опитування студентів щодо якості дисципліни (освітнього компонента). URL: <https://surli.cc/ygeojl>
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0918729-20#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
6. Мороз В.М., Садковий В.П., Бабаєв В.М., Мороз С.А.. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т.68, №6. С.235–250.
7. Швець Д.Є., Турба О.О. Соціологічне опитування як механізм моніторингу задоволеності студентів станом навчально-виховного процесу. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2011. Вип.47. С.237–243.
8. Квятковська А.О., Андросович К.А., Ковальова О. В., Прокоф'єва О. О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 1 (49). С.177–182.
9. Стеценко Н., Комарова З., Ткачук Г., Стеценко В. Досвід організації та проведення опитування студентів про якість надання освітніх послуг в університеті. *Молодь і ринок*. 2020. №1 (180). С.19–25.

References

1. Zolotarova I. Opytuvannia studentiv shchodo yakosti dystsypliny (osvitnoho komponenta) [Student survey on the quality of the discipline (educational component)]. Retrieved from: <https://surli.cc/ygeojl> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro fakhovu peredvyshchu osvitu» [Law of Ukraine «On Professional Pre-Higher Education»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> [in Ukrainian].
4. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv fakhovoi peredvyshchoi osvity» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On Approval of Methodological Recommendations for the Development of Standards of Professional Pre-Higher Education»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0918729-20#Text> [in Ukrainian].
5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the National Qualifications Framework»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].
6. Moroz V.M., Sadkovyi V.P., Babaiev V.M., Moroz S.A. (2018). Onlain opytuvannia studentiv u systemi zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Online survey of students in the system of quality assurance of higher education]. *Information technologies and teaching aids*, 6, 235-250. [in Ukrainian].
7. Shvets D.Ye., & Turba O.O. (2011). Sotsiologichne opytuvannia yak mekhanizm monitorynhu zadovolenosti studentiv stanom navchalno-vykhovnoho protsesu [Sociological survey as a mechanism for monitoring student satisfaction with the state of the educational process]. *Humanitarian Bulletin of the Zaporizhzhia State Engineering Academy*, 47, 237-243. [in Ukrainian].
8. Kviatkovska, A.O., Androsovykh, K.A., Kovalova, O. V., & Prokofieva, O.O. (2022). Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv peredvyshchykh fakhovykh ta vyshchykh navchalnykh zakladiv v umovakh suchasnykh viiskovykh konfliktiv [Peculiarities of educational motivation of students of pre-university professional and higher educational institutions in conditions of modern military conflicts]. *Innovative Pedagogy*, 1(49), 177–182. [in Ukrainian].
9. Stetsenko, N., Komarova, Z., Tkachuk, H., & Stetsenko, V. (2020). Dosvid orhanizatsii ta provedennia opytuvannia studentiv pro yakist nadannia osvitnikh posluh v universyteti [Experience in organizing and conducting a survey of students on the quality of educational services at the university]. *Youth and Market*, 1(180), 19–25. [in Ukrainian].

Статус статті: Отримано: 12.09.2025 Прийнято: 15.10.2025 Опубліковано: 30.10.2025

Sorokina Oleksandra

Candidate of Philosophical Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Sociology
Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine

SURVEY OF COLLEGE STUDENTS AS A FACTOR OF THE QUALITY OF TRAINING OF SOCIAL WORKERS

Abstract. The purpose of the study is to identify a comprehensive attitude and assessment of students to the content of the educational and professional program «Social Work» of the Economic and Legal Professional College of Zaporizhzhia National University and to highlight a range of issues that require additional attention from the administration of the educational institution. The research method was chosen to survey students of the 1st-3rd years studying in the educational and professional program «Social Work». The study of college students' surveys as a factor in the quality of training of future specialists allows us to identify the specifics of students' attitude to the survey as a research tool in general, to identify students' assessment of the content of the educational program and its compliance with the real needs of the labor market and the requirements of professional activity, to increase student motivation by involving them in active participation in the educational process and activating their subjectivity. The students of the educational and professional program highly appreciate the safety of the educational environment, demonstrate a sufficiently high level of awareness of the educational process, its components and content. In the conditions of martial law, the possibility of distance learning becomes of particular importance. Students pay significant attention to the development of soft skills, in particular, to issues of communication, critical thinking, teamwork, time management, adaptability and emotional intelligence. The issues for additional attention: increasing the practice of communicating with different groups, finding a balance between theoretical and practical training, between oral and written tasks, wider introduction of interactive classes, and expanding the list of elective subjects. Among the methods for implementing students' recommendations into the educational process, interactive discussions and debates are proposed, intensification of group work and brainstorming, regular updating of curricula taking into account student feedback, cooperation between administration, teachers, and local government bodies, involvement of students in the process of self-assessment and quality control of education for constant correction of the process.

Keywords: social work, survey, professional competencies, college students.